

Kadın İstihdamının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: G8 ve Türkiye İçin Panel Veri Analizi

Tuğba Konuk¹

Özet

Modern ekonomilerin en önemli araştırma konularından bir tanesi de hiç kuşkusuz kadın istihdamıdır. Kadınların işgücüne katılımı toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemli olmasının yanında aynı zamanda ekonomik kalkınmanın dinamikleri arasında da yer almaktadır. Kadınların işgücüne katılımı toplam işgücü arzını artırmaktadır. Dolayısıyla bu işgücü arzındaki artış üretkenliği de artırmaktadır. Ayrıca kadınlarında yenilikçi görüşleri ile işgücüne dahil olmaları rekabetçiliğin de armasını sağlayabilmektedir. Kadınların işgücüne katılımıyla hane halkının gelir seviyesi de artmaktadır. Gelir seviyesinde yaşanan artışla beraber tüketim harcamalarında artış meydana gelebilmekte bu da genel olarak ekonomik büyümeye katkı sağlayabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı 1994-2023 yılları verilerini ele alarak kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisini G8 ülkeleri ve Türkiye için araştırmaktır. Panel veri analizi sonuçlarına göre kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olduğu görülmektedir. İlaveeten Kadın istihdam oranlarında meydana gelen artışın ekonomik büyümeyi de artırdığı ifade edilebilir.

1. Giriş

Kadın istihdamı çeşitli mekanizmalar aracılığıyla ekonomik büyümede artış yaratabilmektedir. Kadınların işgücü piyasasına katılımı ilk olarak üretkenliği artırabilmektedir. Üretkenlikte meydana gelen artış ekonomik büyümeyi artırabilmektedir. (Richard vd., 2006). Sürdürülebilir kalkınmanın önemli unsurlarından birisi de kadınların işgücüne katılımı olarak kabul edilmektedir (Bozkaya, 2013). Kadın istihdamı bireylerin ekonomik bağımsızlığını sağlamasının yanında ülkelerin ekonomik performansını güçlendirmesi

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, Orcid:0000-0002-7381-4131, e-mail: yilmaz-tuba@outlook.com

olarak da görülebilmektedir. Kadın istihdamının artırılması, kadının işgücüne katılması toplumların ekonomik kalkınmasının sağlanmasında oldukça önemlidir (Ertürkmen, 2023).

Kadınların işgücüne katılımını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunlar sosyal, ekonomik, kültürel ve politik olabilmektedir. Bu faktörler arasında eğitim düzeyi, toplumsal cinsiyet rolleri, aile yapısı, çocuk bakım hizmetlerine erişim, ekonomik durum, iş piyasasının yapısı ve devlet politikaları gibi durumlar yer almaktadır. Özellikle eğitim seviyesi kadınların işgücüne katılmalarında büyük rol oynamaktadır. Yüksek eğitim seviyesine sahip kadınlar işgücüne katılım olasılığı daha fazla iken eğitim seviyesi düşük olanların işgücüne katılım olasılığının düşük olduğu görülmektedir. Kadınların işgücüne katılımlarının desteklenmesi adına eğitimde fırsat eşitliği sağlanması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin benimsenmesi için politikalar üretilmesi ve çocuk bakım olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Kadınların iş gücüne katılım oranlarının düşük olduğu ülkelerde, ekonomik potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilemediği düşünülmektedir. Dünya Bankası ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi kuruluşların raporlarına göre kadınların işgücüne katılımındaki yüzde 1'lik bir artışın bile gayri safi yurt içi hasılda (GSYİH) belirgin bir artış yaratacağı belirtilmektedir.

Kadın istihdamındaki artış aslında sadece makro ekonomik göstergeler üzerinde olumlu etki oluşturmakla kalmaz aynı zamanda toplumsal kalkınmaya da destek olabilmektedir. Kadınların ekonomik bağımsızlığını sağlaması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında da önemli rol oynamaktadır. Ekonomik bağımsızlığını sağlayabilmiş güçlü kadınlar sosyal hayatta daha aktif rol üstlenebilmektedirler böylece toplumun genel refahı için olumlu sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisini araştırmaktır. 1994-2023 yılları verileri kullanılarak G8 ve Türkiye ele alınarak yapısal kırılmalı panel eşbütünleşme testi uygulanmıştır. Giriş bölümünde kadın istihdamına yönelik bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde kadın istihdamının ekonomik büyüme ile ilişkisini araştıran çalışmalara yer verilecektir. Üçüncü bölümde kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisi modeli ile ilgili yöntem ve bulgulara yer verilecektir. Dördüncü bölümde sonuç ve politika önermeleri yer alacaktır.

2. Literatür taraması

Luci (2009), çalışmasında 1965-2004 verilerini kullanarak 184 ülke için kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisini panel veri analizi yöntemiyle araştırmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre kadınların

işgücü piyasasına katılımının büyüme üzerine olumlu etkisi olduğu görülmüştür.

Sevinç vd. (2016), çalışmalarında 1990-2013 yılları verilerini kullanarak yüksek gelirli ülkeler ve üst orta gelirli ülkeler için mutlak ve koşullu yakınsama analizleri ile kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisini araştırmışlardır. Çalışmadan sonuçlarına göre hem yüksek gelirli ülkelerde hem de üst orta gelirli ülkelerde kişi başına düşen gelirin süreç boyunca arttığı yani mutlak yakınsama hipotezinin geçerli olduğu görülmüştür. İlave olarak kadın işgücüne katılım oranlarının yüksek gelirli ülkelerde ekonomik büyümeyi olumlu etkilediği üst orta gelirli ülkelerde ise olumsuz etki meydana getirdiği görülmüştür.

Dücan ve Polat (2017), çalışmalarında 2007-2014 yılları verilerini ele alarak kadın işgücü ile gayrisafi yurtiçi hasıla arasındaki ilişkiyi OECD ülkeleri için Panel Veri Analizi kullanarak araştırmışlardır. Elde edilen sonuçlarda kadın işgücündeki artışın ekonomik büyüme üzerine etkisinin negatif ve anlamlı olduğu görülmüştür.

Türlüoğlu (2018), çalışmasında 1999-2017 verilerini ele alarak Türkiye için Granger Nedensellik Analizi gerçekleştirilmiştir. Kadın istihdam oranları ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisinin araştırıldığı çalışmanın bulgularına göre Türkiye’de kadın istihdam oranları ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu görülmüştür.

Eren (2020), Avrupa Birliği Ülkeleri için Panel Veri analizi yöntemiyle genç kadın işsizliği ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 1991-2018 yılları verilerinin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre genç kadın işsizliğinden kalkınmaya doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Göcen (2020), çalışmasında Türkiye için 1988-2018 yılları verilerini kullanarak kadın istihdamı ve ekonomik gelişme arasındaki nedensellik ilişkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre kadınların işgücüne katılım oranlarıyla ekonomik büyüme arasında ilişki tespit edilemediği görülmektedir.

Tütüncü ve Zengin (2020), 1991-2016 yılları verilerini ele alarak E7 ülkeleri için kadın istihdamının ekonomik büyüme ile ilişkisini araştırmışlardır. Çok kırılmalı panel eşbütünleşme testi ve Panel nedensellik testlerinin uygulandığı çalışmada değişkenler arasında pozitif yönlü eşbütünleşme ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır. İlave olarak nedensellik testleri sonuçlarına göre Çin, Hindistan ve Rusya’da çift yönlü nedensellik olduğu bulgusuna ulaşılmışken; Endonezya ve Türkiye için kadın istihdamından ekonomik

büyümeğe doğru ve Brezilya için ekonomik büyümeden kadın istihdamına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meksika için herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Ak (2021), seçili OECD ülkeleri için 2000-2019 yılları verilerini kullandığı çalışmasında kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisini araştırmıştır. Çalışmanın bulgularına göre toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve kadın yoksulluğunun yüksek olduğu ülkelerin, insani kalkınma düzeyi bakımından gelişmiş ülke gruplarının gerisinde kaldığı görülmektedir.

Özduran ve Atik (2021), çalışmalarında 2000-2018 yılları verilerini kullanarak AB Üyesi ve AB Üyeliğine Aday toplam 34 ülke için kadın işgücünün ekonomik kalkınma üzerine etkisini panel veri analizi yöntemiyle araştırmışlardır. Çalışmanın sonuçlarında kadın işgücünün ekonomik büyüme üzerine etkisi olduğu görülmektedir.

Kutluay Şahin (2022), çalışmasında 2009-2020 verilerini kullanarak 31 Avrupa Ülkesi için panel veri analizi yöntemiyle kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisini araştırmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre kadın istihdamının ekonomik büyümeyi pozitif ve önemli ölçüde etkilediği görülmektedir.

Amber (2023), çalışmasında Pakistan için 1971-2018 verilerini kullanarak kadın nüfusunun işgücüne katılımının ekonomik büyüme üzerine etkisini Johansen Eşbütünleşme Testi ve VECM yöntemleriyle araştırmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre kadınların işgücüne katılımı ve ekonomik kalkınma arasında uzun dönemli ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. İlaveten çalışmada kadınların işgücüne katılımının GSYİH üzerinde olumsuz etki yarattığı belirtilmiştir.

Arcioğlu ve Kutlutürk (2023), çalışmalarında 1996-2021 yılları verilerini ele alarak OECD Ülkeleri için kadın istihdamının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisini Panel Veri Analizi Yöntemiyle Araştırmışlardır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre kadınların işgücüne katılımı arttıkça ekonomik büyümenin artacağı görülmektedir. İlaveten çalışmada kadın işgücü oranlarından ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik olduğu sonucuna varılmıştır.

Buterin vd. (2023), AB'de kadınların işgücü piyasasına katılımlarının makroekonomik etkilerini araştırdıkları çalışmalarında 2009-2022 dönemini ele alarak 27 AB ülkesi için Panel veri Analizi gerçekleştirmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre parlamentoda kadınların daha yüksek seviyede yer alması ve kadınların eğitim seviyelerinin artması gayri safi yurt içi hasıla büyümesine katkı sağlamaktadır. Çalışmada başarının anahtarının

kadınların işgücü piyasasında erkeklerle aynı rolü oynamasını sağlayacak eğitim ve sosyal değişimin gerçekleşmesiyle olacağı ifade edilmektedir.

Literatürde incelenen çalışmalarda kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine pozitif etkisiyle ilgili çalışmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir.

3. Veri Seti, Model ve Yöntem

Çalışmada 1994-2023 yıllarını kapsayan veri seti ele alınmış, G8 ve Türkiye ekonomisine ait Kişi başına düşen GSYİH (LG) ve Kadınların İstihdam Oranları (LK) değişkenleri logaritmaları alınarak modele dahil edilmiştir. Analizde yer alan değişkenlerin verilerine Dünya Bankasından ulaşılmıştır. Tablo 1.'de modele dahil edilen değişkenlerin açıklamaları ve kaynakları yer almaktadır.

Tablo 1. Değişkenlerin Tanımlanması

Değişkenler	Açıklama	Kaynak
LG	Logaritmik Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$)	WDI
LK	Logaritmik Kadın İstihdam Oranları	WDI

Ekonometrik analizde G8 ve Türkiye olmak üzere toplam 9 ülke araştırılmıştır. Tablo 2.'de analizden yer alan ülkeler gösterilmektedir.

Tablo 2. Analizde Yer Alan Ülkeler

Analizde Yer Alan Ülkeler	
1	Almanya
2	Amerika
3	İngiltere
4	İtalya
5	Fransa
6	Japonya
7	Kanada
8	Rusya
9	Türkiye

$$\text{Model: } LG_{it} = \alpha_i + \beta_{it}LK_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

($i = 1, \dots, 9$) ve ($t = 1994, \dots, 2023$)

Çalışmada kullanılan modelde G8 ve Türkiye ele alınmıştır. Bu modelde kesit boyutu; i , zaman boyutu; t ile ifade edilmiştir.

LG: Kişibaşı Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Logaritması

LK: Kadın İstihdam Oranları Logaritması

3.1. Ampirik Bulgular

Yatay Kesit Bağımlılığı testleri, ekonometrik analizlerde oldukça önem arz etmektedir. Özellikle panel veri analizlerinde birimlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve bağımlılık durumlarını anlayabilmek için bu testlerin uygulanması gerekmektedir. Yatay kesit bağımlılığını dikkate almak doğru tahminler yapabilmek adına önemlidir. (Breusch ve Pagan, 1980).

Ülkeler arasında yatay kesit bağımlılığının olduğu sonucuna varabilmek için “ H_0 : “Kesitler arası bağımlılık yoktur” hipotezinin kabul edilmesi gerekmektedir. Bir ülkede ortaya çıkan bir şokun diğer ülkelerin ekonomilerini etkilemesidir. Bu tür bağımlılıklar göz ardı edildiğinde, model sonuçları yanıltıcı olabilmektedir (Baltagi, 2008). Ekonometrik modellerde kullanılan serilerin duranlığı başka bir ifadeyle serilerin birim kök içermemesi gerçekleştirilen analizler için oldukça kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda birim kök analizleri serilerin durağan olup olmadığına karar verebilmek için yaygın şekilde kullanılan yöntemdir. Fakat panel veri analizinde birim kök testlerini uygulamadan önce dikkate alınması gereken konu seriler arasında yatay kesit bağımlılığının olup olmadığıdır. Yatay kesit bağımlılığı analiz edildikten sonra uygun birim kök analizini seçebilmek gerekmektedir. Panelde yatay kesit bağımlılığı yok ise birinci kuşak birim kök testleri uygulanabilmektedir. Eğer panelde yatay kesit bağımlılığı olduğu sonucuna varılmış ise ikinci kuşak birim kök testlerinin uygulanması gerekmektedir.

Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına tablo 3.’de yer verilmektedir. Kesitler arası bağımlılık olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bir ülkede meydana gelen bir şokun diğer ülkeleri de etkileyebileceği belirtilebilir.

Tablo 3. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Değişkenler	LG		LK	
	İst. Değeri	Olasılık Değeri	İst. Değeri	Olasılık Değeri
CD _{lm3} (Pesaran,2004)	-2.910	0.002	-2.631*	0.004
LM _{adj} (PUY, 2008)	10.325	0.000	12.001*	0.000

Not: “”, “**” ve “***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. İst, istatistik değeri anlamındadır.*

Analizden elde edilen bulgulara göre yatay kesit bağımlılığı olduğu sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla yatay kesit bağımlılığı olduğu durumlarda uygulanabilen ikinci nesil panel birim kök testleri ile analizler gerçekleştirilebilmektedir. Nazlıoğlu ve Karul (2017) tarafından ileri sürülen, kademeli geçiş ve kesitler arası bağımlığa izin veren ikinci nesil panel Fourier LM tipi panel birim kök testi ikinci kuşak testler arasında yer almaktadır. Bu çalışmada da bu teste yer verilmiştir. Bu testin boş hipotezi “birim kök vardır” varsayımı üzerine kuruludur.

Testin sıfır hipotezi, “ H_0 : Birim kök içerir”; alternatif hipotezi ise “ H_1 : Birim kök içermez” şeklinde kurulmaktadır. Bağımlı değişken LG ve bağımsız değişken LK'nın Fourier LM birim kök testi sonuçları Tablo 4.'de yer almaktadır.

Tablo 4. Panel Fourier LM Birim Kök Testi Sonuçları (Nazlıoğlu ve Karul, 2017)

Ülkeler	LG			LK		
	Fouriertau LM ₁ k=1	Fouriertau LM ₂ k=2	Fouriertau LM ₃ k=3	Fouriertau LM ₁ k=1	Fouriertau LM ₂ k=2	Fouriertau LM ₃ k=3
Almanya	-0.4217	-0.7732	-0.9065	-0.8514	-0.7127	-0.6995
Amerika	-0.4891	-1.0831	-1.1728	-0.5849	-0.3875	-0.4281
İngiltere	0.0649	-0.2094	-0.2939	-0.3456	-0.3479	-0.3499
İtalya	-1.1652	-1.5699	-1.4916	-1.1930	-1.0119	-0.9964
Fransa	0.0353	-0.0082	-0.1551	-0.7873	-0.7693	-0.7593
Japonya	-1.8937	-1.6874	-1.9471	-1.2577	-0.6941	-0.6616
Kanada	-1.4915	-1.4232	-1.3557	-1.1123	-0.8171	-0.7710
Rusya	-2.0473	-2.2207	-2.2846	-2.1641	-1.0452	-1.0449
Türkiye	0.5002	0.2303	0.1618	-1.8121	-1.5524	-1.5413
Z _{LM} (İst. Değeri)	10.6589	5.1472	4.6779	8.9238	5.7938	5.7929
p- değeri	1.000	1.000	1.000	1.0000	1.0000	1.0000

Elde edilen sonuçlarda H_0 boş hipotezi reddedilememektedir. Dolayısıyla LG ve LK değişkenlerinin Fourier LM birim kök testi bulgularına göre seviyede birim kök içerdiği görülmektedir.

Panel veri analizinde homojenlik testi, doğru model seçimi ve güvenilir tahminler elde edebilmek adına kritik öneme sahiptir. Homojenlik varsayımının ihmal edilmesi yanıltıcı sonuçlara sebep olabilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada da homojenlik analizine yer verilmiştir. Homojenite testinde sıfır hipotezi H_0 : Eğim katsayıları homojendir şeklinde kurulmaktadır. Alternatif

hipotez ise H_1 : Eğim katsayıları heterojendir şeklindedir. Homojenlik testinin amacı ülkelerin birinde meydana gelen bir olayın diğer ülkelere aynı seviyede etkisi olup olmadığını araştırmaktır. Heterojen yapıya sahip ülke gruplarının ekonomik yapılarının birbirinden farklı olduğu görülürken homojen yapıya sahip ülke gruplarının ekonomik yapılarının benzer olduğu görülmektedir. G8 ve Türkiye için serilerin katsayı homojenite test sonuçlarına tablo 5.'de yer verilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre eğim parametrelerinin heterojen olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Eğim Homojenliği Test Sonuçları

Testler	Test İst.	Olasılık Değeri
Delta Tilde	20.749*	0.000
Delta Tilde_{adj}	21.872*	0.000

Not: “” %1 anlamlılık seviyesini ifade etmektedir.*

Westerlund (2006) panel eşbütünleşme testi yapısal kırılmalı eşbütünleşme testidir. Bu test bağımlı ve bağımsız değişkenlerin seviyede birim kök içerdiği durumlarda kullanılabilir. Westerlund (2006) tarafından geliştirilen çoklu yapısal kırılmalı panel eşbütünleşme testi, McCoskey ve Kao (1998)'in LM testine dayalı hem sabitte hem de trendde yapısal kırılmaları tespit eden yeni nesil eşbütünleşme testleri arasındadır. Bu analiz yatay kesit bağımlılığının varlığında ve kesitler arası bağımlılığın bulunmadığı durumlarda kullanılabilir. Bu çalışmada Westerlund (2006) yapısal kırılmalı panel eşbütünleşme testi ile kadın istihdam oranlarının ekonomik büyüme üzerine etkisi araştırılmıştır.

Tablo 6. Yapısal Kırılmalı Panel Eşbütünleşme Test Sonuçları(Westerlund, 2006)

	LM Test İstatistiği	Asimptotik Olasılık Değeri	Bootstrap Olasılık Değeri
Yapısal Kırılmasız Model			
<i>Sabitli</i>	4.278	0.000	0.180
<i>Sabit ve Trendli</i>	6.682	0.000	0.060
Yapısal Kırılmalı Model			
<i>Sabitli</i>	8.479	0.000	0.280
<i>Sabit ve Trendli</i>	105.424	0.000	0.120
Kırılma Tarihleri			
	<i>Sabitli Model</i>		<i>Sabit ve Trendli Model</i>
Almanya	-		1994-2003
Amerika	-		1994-1999
Türkiye	1994-2016		-

Not: Bootstrap olasılık değerleri 100 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Asimptotik olasılık değerleri, standart normal dağılımdan elde edilmiştir.

G8 ve Türkiye için uygulanan yapısal kırılmalı eşbütünleşme analizi sonuçlarına göre eşbütünleşme ilişkisinin varlığı üzerine kurulu H_0 hipotezi kabul edilmektedir. G8 ve Türkiye için gerçekleştirilen yapısal kırılmalı eşbütünleşme testi bulgularına göre değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğu görülmektedir. İlaveten ülkeler bazında kırılma tarihleri tablo 6.'da yer almaktadır. Kırılma tarihleri incelendiğinde 1994 krizinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Pesaran (2006) tarafından geliştirilen CCE (Common Corelated Effects) yöntemi değişkenler düzeyde durağan değil iken, eşbütünleşme ilişkisinin olduğu ve heterojenlik varsayımının kabul edildiği durumlarda eşbütünleşme katsayılarını tahmin edebilmek için kullanılmaktadır (Tataoğlu, 2020). CCE tahmincisi $T > N$ ve $N > T$ durumlarının her ikisinde de kullanılabilir (Konuk ve Engin, 2023).

Analizde yer alan G8 ve Türkiye için Kadın İstihdam Oranlarının (LK) ekonomik büyüme (LG) üzerine etkisi Tablo 7.'de yer almaktadır. Tablo 7.'de LK değişkeninin LG bağımlı değişken üzerindeki etkisi CCE tahminci testine göre analiz edilmiştir. Kadın istihdam oranlarının ekonomik büyüme üzerine etkisinin 1 ülke hariç diğer ülkelerde anlamlı olduğu görülmektedir. Ülkeler tek tek ele alındığında ise G8 ve Türkiye için Fransa hariç diğer tüm ülkelerde kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisinin pozitif olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle kadın istihdam oranlarında meydana gelen artışın ekonomik büyümeyi de artırdığı ifade edilebilir. Bulgular ülke bazlı değerlendirildiğinde; kadın istihdam oranlarında meydana gelen %1'lik bir artışın kişi başına düşen geliri Almanya'da %0.6716, Amerika'da %0.4237, İngiltere'de %0.7786, İtalya'da %0.8981, Japonya'da %0.2792, Kanada'da %0.6438, Rusya'da %2.2812, Türkiye'de %1.0468 artırdığı görülmektedir. Fransa'da sonuçlar istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Rusya'nın Kadın İstihdamının ekonomik büyümeyi en fazla arttırdığı ülke olduğu bulgular arasında yer almaktadır.

Tablo 7. Eşbütünleşme Katsayıları Tahmini (CCE) (Pesaran, 2006)

	β_1 Katsayı	Std. Hata	p-değeri
CCE	0.8126644	0.2033246	0.0000
Ülke Sonuçları			
Almanya	0.6716099	0.1157794	0.000
Amerika	0.4237927*	0.1496819	0.005
İngiltere	0.7786307	0.3456125	0.024
İtalya	0.8981375	0.3753344	0.017
Fransa	0.2906756	0.2392436	0.224
Japonya	0.2792242	0.0910691	0.002
Kanada	0.6438903	0.1351272	0.000
Rusya	2.28121	0.3364146	0.000
Türkiye	1.046809	0.1999394	0.000

Eşbütünleşme testi sonucunda G8 ve Türkiye'nin incelendiği panel genelinde elde edilen sonuçlar ise şu şekildedir:

$$LG = \alpha + 0.812LK + \varepsilon$$

Panelde yer alan 9 ülkede LK'de meydana gelen %1'lik bir artışın LG'yi %0.812 artırdığı görülmektedir. Kadın istihdam oranlarında ortaya çıkan artışların panel genelinde kişi başına gayri safi yurt içi hasılayı artırdığı ifade edilebilmektedir. Elde ettiğimiz bulgular literatürde yer alan Luci(2009), Türütioğlu (2018), Özduvan ve Atik (2021) ve Kutluay Şahin (2022) ile uyumludur.

4. Sonuç

Modern ekonomilerin sürdürülebilir büyüme hedeflerinin arasında kadın istihdamı da yer almaktadır. Kadınların işgücüne katılımı işgücü arzında artış ortaya çıkararak üretime katkı sağlayabilmektedir. Aynı zamanda kadınların işgücü piyasasında yer almaları yenilikçi fikirler sunmaları da problem çözümünü kolaylaştırarak organizasyonların daha rekabetçi olmalarını sağlayabilmektedir. Gelir dağılımında çeşitlikte kadın istihdamının rolü büyüktür. Şöyle ki kadının ekonomik faaliyetlere katılımı aile gelirini artırarak yoksulluğun azalmasını sağlayabilmektedir. Bu da toplumsal adaletin sağlanabilmesine yardımcı olabilmektedir. Kadınların istihdama katılmaları eğitim seviyelerinin yükselmesini ve yeteneklerinin gelişmesine

katkıda bulunabilmektedir. Dolayısıyla eğitilmiş ve yetenekli işgücü ekonomik büyümeye katkı sağlayabilmektedir.

Bu çalışmada G8 ülkeleri ve Türkiye için 1994-2023 yılları kadın istihdam oranları ve kişi başı gayrisafi yurtiçi hasıla değişkenleri kullanılarak kadın istihdamının ekonomik büyüme üzerine etkisi panel veri analizi yöntemiyle araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre kadın istihdam oranlarının ekonomik büyüme üzerine etkisi panel genelinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Başka bir ifadeyle kadın istihdam oranlarında meydana gelen bir birimlik bir artış ekonomik büyümeyi %0.812 oranında artırmaktadır.

Heterojen ülke grubuna sahip olan modelde panelde yer alan ülkeler tek tek ele alındığında Fransa hariç diğer 8 ülkede sonuçlar pozitif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Başka bir ifadeyle kadın istihdam oranlarında meydana gelen %1'lik bir artış kişi başına düşen gelirden Almanya'da %0.6716, Amerika'da %0.4237, İngiltere'de %0.7786, İtalya'da %0.8981, Japonya'da %0.2792, Kanada'da %0.6438, Rusya'da %2.2812, Türkiye'de %1.0468 artırmaktadır. Fransa'da sonuçlar istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Elde edilen bulgular da kadın istihdamında meydana gelen artışların ekonomik büyümeyi de artırdığı görülmektedir. Bu doğrultuda sürdürülebilir bir ekonomik büyüme için kadın istihdamını artıracak politikalar geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Esnek çalışma modellerinin teşviki kadınların iş yaşantısına dahil olmalarını kolaylaştırabilir. Özellikle çocuk sahibi olan kadınlar iş yaşantısından uzak kalabilmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde esnek çalışma saatleri çocuk sahibi olan kadınlarında işgücüne katılımını kolaylaştırabilir. Ayrıca anne olan kadınların işgücüne katılımını artırabilmek adına çocuk bakım hizmetlerinde iyileşmeler sağlanabilir. Bu tür hizmetlerin artırılması ile kadınlar eğitimlerine ve kariyerlerine devam edebilirler. Mesleki eğitim programları geliştirilerek de kadınların işgücüne katılımı sağlanabilir. Girişimcilik destekleri de kadınların işgücüne katılmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Kadın girişimciliği teşvik eden finansal hizmetlerin sağlanması kadınların kendilerini kurmalarını sağlarken aynı zamanda ekonomik bağımsızlıklarını sağlayabilen kadınların ekonomiye katkıda bulunmaları da destek olabilmektedir. Sonuç olarak kadın istihdamının sağlanması sürdürülebilir bir ekonomik büyüme ve kalkınma için son derece önemlidir. Kadın istihdamının sağlanması sadece kadınlar için değil aynı zamanda toplumun genelinin refahı ve kalkınması için önemlidir.

Kaynaklar

- Ak, B. (2021). Kadın istihdamının ekonomik büyüme etkisi: Seçilmiş OECD ülkeleri ve Türkiye arasında karşılaştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26(4), 475-487.
- Amber, Hasan. (2023). Impact of female labor force participation in economic development of pakistan. Review of Managerial Science, 5(1):78-91. doi: 10.53909/rms.05.01.0213
- Arıcıoğlu ve Kutlutürk (2023). Kadınların İşgücüne Katılım Oranının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri Örneği. Premium Sosyal Bilimler E-Dergisi, 7(29), 1-9.
- Baltagi, B. H.(2008). Econometric Analysis of Panel Data. John Wiley&Sons.
- Breusch, T. S. & Pagan, A. R. (1980). TheLagrangeMultiplier Test Andİts Applications to Model Specification in Econometrics. TheReview of EconomicStudies, 47(1), 239-253.
- Bozkaya, G. (2013). Kadınların İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler: Türkiye Üzerine Bir Analiz. Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (5): 69-89.
- Buterin., V, Fajdetic, B., & Funarić, B., (2023). Understanding the Macroeconomic Effects of Female Participation in the Labour Market. Economies, doi: 10.3390/economies11110280
- Dücan, E., & Atay Polat, M. (2017). Kadın İstihdamının Ekonomik Büyüme Etkisi: OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26(1), 155-170.
- Eren, M. V. (2020). Cinsiyet Eşit(siz)liğinde Genç Kadın İşsizliği İle Kalkınma Arasındaki İlişki: Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 15(59), 598-614. <https://doi.org/10.19168/jyasar.702505>
- Ertürkmen, G. (2023). Türkiye’de Dezavantajlı Gruplar ve İstihdam. R&S - Research Studies Anatolia Journal, 6(4), 388-411. <https://doi.org/10.33723/rs.1341447>
- Göcen, S. (2020). Ekonomik Gelişme Ve Kadın İş Gücü İstihdamı: Türkiye İçin Nedensellik İlişkisi İncelenmesi. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi(29), 45-60. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.687690>
- Konuk, T., & Engin, C. (2023). Mültecilerin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Seçili Göç Alan Ülkelere Dayalı Panel Veri Analizi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(1), 185-196. <https://doi.org/10.33437/ksusb.1209557>
- Kutluay Şahin, D. (2022). Kadın İstihdamının Ekonomik Büyüme Etkisi: Ampirik Bir Analiz. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 8(2), 277-288. <https://doi.org/10.20979/ueyd.1135131>

- Luci, A. (2009). Female labor market participation and economic growth. *International Journal of Innovation and Sustainable Development*, 4(2).
- Mccoskey, S. &Kao, C. (1998). A Residual-Based Test Of The Null Of Cointegration In Panel Data. *Econometric Reviews*, 17(1),57-84.
- Nazlıoğlu, S. &Karul, C.(2017). Panel LM Unit Root Test With Gradua Structural Shifts, 40th International Panel Data Conference, July 7-8, 2017, Thessaloniki-Greece, ss. 1-26.
- Özduran ve Atik (2021), Kadın İşgücünün Ekonomik Kalkınma Üzerine Etkisi: AB Üyesi ve Aday Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(77). 992-1004.
- Richard, J., Cebula., Amber, Montgomery, Williams. (2006). Determinants of Female Labor Force Participation: Preliminary Evidence. *The Business Renaissance Quarterly*, 1(2):141-.
- Sevinç, H., Bozkurt, E., & Eroğlu Sevinç, D. (2016). Ekonomik Büyümede Kadın İstihdamının Rolü? Yakınsama Temelli Kanıtlar. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1), 57-69.
- Türlüoğlu, E. (2018). Kadın İstihdam Ve Büyüme İlişkisi: Var Modeli Analizi. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 59-68.
- Tütüncü, A., & Zengin, H. (2020). E7 Ülkelerinde Kadın İstihdamı ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 16(1), 1-16. <https://doi.org/10.17130/ijmeh.700752>
- Yerdelen, T. F. (2020). Panel Veri Ekonometrisi, Beta Yayınları, 5. Baskı, 413s.
- Westerlund, J. (2006). Testingfor Panel Cointegration with Multiple Structural Breaks. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 68, 101-132.

